

RECENZIJJE, PRIKAZI I INFORMACIJE O PUBLIKACIJAMA — REVIEWS AND INFORMATION ON PUBLICATIONS

Koraljka Kos & Sanja Majer Bobetko (ur.): *Božidar Kunc (1903. — 1964.), Život i djelo, Radovi s muzikološkog skupa održanog u Zagrebu, Hrvatska, 20-22. studenoga 2003.*, Hrvatsko muzikološko društvo, Zagreb 2007, 509 str., ISBN 978-953-6090-34-1

Od samog početka moga vlastitog muzikološkog profiliranja, koje simbolizira studentski status na (u mom slučaju) Zagrebačkom sveučilištu pa sve do danas, uvjetovano sam postavljena u kontekst hrvatske (zagrebačke) intelektualne scene i njezine umreženosti, akademskih obrazaca i pravila znanstvene igre i istrage, odnosno član sam jedne, u ovom slučaju, profesionalne (strukovne) zajednice. Naravno, kao i u svakoj zajednici pa tako i u ovoj, naziva Hrvatsko muzikološko društvo, postoji niz struktura, poredaka, pozicija, pogleda, ali i prijašnjih ili sadašnjih (povijesno-lokalno formiranih) propusta, neizrečenosti, nezainteresiranosti, neinformiranosti, što ponekad latentno, a ponekad radno aktivno utječe na zadatke i ciljeve, odnosno politiku (iako često potiskivanu ili neprepoznatu kao vlastitu) iste zajednice.

Izdavačka djelatnost Hrvatskoga muzikološkog društva, inauguriranog prije gotovo 18 godina, jasno ocrtava smjernice i poziciju Društva (te naravno njegovih pojedinačnih članova i njihova ostvarivanja kroz medij Društva) u domaćem, ali i inozemnom kontekstu. Uz časopise *Arti Musices* i *International Review of the Aesthetics and Sociology of Music* (IRASM), Društvo se pobrinulo za još 36 naslova, kako najrazličitijih muzikoloških studija, notnih izdanja (serija *Gazophylacium Musicae Croaticae*), tako i nizom općih povijesti glazbe istaknutih i unutar struke popularnih, međunarodnih autora, te serijom kataloga muzikalija (*Indices collectiorum musicarum tabulariorumque in Croatia*). No dominantna, odnosno brojem najzastupljenija skupina je biblioteka muzikoloških zbornika. Posljednji, znakovito trinaesti, upravo je zbornik posvećen Božidaru Kuncu. Blagi statistički urez pokazuje da je od sveukupnog broja izdanih zbornika njih deset nastalo na temelju muzikoloških skupova. Među njima su četiri zbornika posvećena pojedinim skladateljskim osobnostima (Krstó Odak, Ferdo Livadić, Ivan Padovec te napokon

Boždar Kunc). Tumačenje ovih podataka dokazuje da i zbornik *Božidar Kunc (1903. — 1964.)*, *Život i djelo*, koji je nastao četiri godine nakon muzikološkog skupa s istim skladateljem u žarištu a u povodu 100. obljetnice njegova rođenja, tek prati u znanstvenoj zajednici dobro uhodanu i kvalitativno etabriranu normu oblika akcija — reakcija, odnosno muzikološki skup — zbornik muzikoloških radova s muzikološkog skupa. Znanstveni skup (20.-22. studenoga 2003. u Zagrebu,) na temelju koga je nastao zbornik u naslovu, bio je održan pod pokroviteljstvom Razreda za glazbenu umjetnost i muzikologiju HAZU, a u organizaciji Zavoda za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe HAZU, Hrvatskoga glazbenog zavoda i Hrvatskoga muzikološkog društva. Moglo bi se reći da gotovo svih dvadeset autora zastupljenih u zborniku, a radi se o izboru iz korpusa izlagača znanstvenog skupa, predstavljaju prepoznatljiva imena hrvatske riječi i misli o glazbi. Odnosno, većina autora već je predusmjerena vlastitom specijalizacijom, interesima i prijašnjim radovima, te se unutar tog okvira bave i ovdje predstavljenim objektom promatranja — osobom, životom, djelovanjem i djelima Božidara Kunca, a to paradoksalno ne ograničava vizure ovoga zbornika, već mu osigurava kvalitetu. Objavljeni radovi obilježeni su izrazito visokim istraživačkim habitusom te polaze od samih izvora (19 od 23 sudionika znanstvenog skupa koristilo se skladateljevom ostavštinom iz Arhiva Hrvatskoga glazbenog zavoda), a na temelju prikupljene, analizirane i opisane građe argumentirano nastaju itekako potrebne kontekstualizacije kako povijesno-kulturne i društveno-političke, tako i historiografski te sistematski glazbene unutar opusa Božidara Kunca, (hrvatske) glazbe njegova vremena ili čitava 20. stoljeća do danas. Kako naglašavaju i same urednice uvodnim slovom, »raspon tema seže od biografskih i bibliografskih do kulturoloških i stilskih studija, od analiza pojedinih skupina djela ili čak pojedinih opusa, od analitičkih vrednovanja pojedinih sastojnica Kuncova glazbenog izraza do uvida u recepciju njegove glazbe i njegova izvođačkog profila«, te doista prikazuje Kunca kao nikad do sada u povijesti hrvatske historiografije. O tome svjedoči i vrlo vrijedna bibliografija radova o Božidaru Kuncu koju je pripremila tehnička urednica ovoga zbornika Rozina Palić-Jelavić. Iako se ne radi o konačnom ili potpunom popisu, evidentirano je čak 535 jedinica. No, svakako je zanimljivo uvidjeti da je količina recentnijih radova o Božidaru Kuncu neznatna. Odnosno, popisane jedinice iz posljednjeg desetljeća većinom su novinski članci ili kritike, osvrti i crtice objavljene povodom 100. obljetnice rođenja, enciklopedijski članci pa tek neznatno znanstvene studije ili članci. Ono što na prvi pogled nedostaje ovome zborniku jest popis djela Božidara Kunca, no on je skriven unutar rada Nade Bezić naslova »Ostavština Božidara Kunca«, te sadržava i djela pronađena u tzv. beogradskoj ostavštini, koju opisuje tekst Ivana Živanovića. Arhivistički nepogrješivo i bez suvišnih detalja ovaj izniman popis pruža sadržajni temelj svih ostalih tekstova zbornika, ali je i nezaobilazna okosnica svih budućih, nadajmo se mnogobrojnih, razmatranja opusa Božidara Kunca. Prvi tu primjeri svakako mogu biti tekstovi Marije Bergamo, Vladimira Krpana, Vjere Katalinić, Bosiljke Perić-Kempf, Mirjane Sirišćević, Mirjane Škunca i Rozine Palić-Jelavić, koji različitim analitičkim pristupima osvjetljavaju

zanimljive sastavnice, razine, utjecaje i smjernice opusa ili dijela opusa Božidara Kunca, te nas upravo na taj način približavaju barem onom dijelu Kunca kao skladatelja. S druge strane, tekstovi Radovana Lorkovića, Borke Špoljarića, Marije Barbieri i Snježane Miklaušić-Ćeran opisuju Kunca u svim njegovim ulogama interpretatora glazbe. Samu biografiju dotiču tekstovi Koraljke Kos i jedinog stranca na popisu autora Brucea Burroughsa, no osobnost ovoga skladatelja, izvođača i pedagoga te njegovu kontekstualiziranu poziciju i (ne)mogućnosti koje mu ona nudi, prikazuju radovi Eve Sedak, Sanje Majer-Bobetko, Stanislava Tuksara i Zdenke Weber.

No, koja je dugoročna vizija Hrvatskoga muzikološkog društva, a koja se htjela postići ovim zbornikom? Kao što urednice naglašavaju u uvodnoj riječi, cilj je neka buduća monografija o »skladatelju i pijanistu, s jedne strane, i sustavno izdavanje njegovih djela, s druge strane«. Što se ovoga posljednjeg tiče možda i možemo biti zadovoljni, jer se biblioteka nota ovog hrvatskog autora u zadnjih godinu dana povećala za čak tri naslova: Prva sonata za glasovir u Des-duru op. 12 i Treća sonata za glasovir op. 34 u izdanju MIC-a (2007.), te Tri kompozicije za violinu i klavir op. 28 u izdanju Cantus/HDS (2008.). Tome treba pribrojiti i snimke svih četiriju sonata za glasovir u interpretaciji Tamare Jurkić Sviben u izdanju Croatia recordsa (2008.). No, prvi zahtjev može slobodno biti i odbačen. Jer ako su muzikološki skup i zbornik o Božidaru Kuncu težili (uz ostalo) biti predradnja »neke tamo monografije«, bojim se da bi se upalo u stupicu statičnosti, zatvorenosti i jednolikosti. Potrebno je naglasiti da je upravo već forma zbornika u maniri polemičkih postmodernističkih enciklopedija tipa *New History of French Literature* (1989.) s otvoreno konfrontiranim stavovima, iznimnim brojem autora i koautora, sa svojom usmjerenosti k — uvijek opasnom i rubno diletantskom, ali ipak potrebnom — interdisciplinarnom, jedini trenutni pristup koji nam može ponuditi pravo viđenje, slušanje, čitanje barda hrvatske glazbe, koji je nekad davno sigurno i zavrijedio svoju vlastitu debelu ukoričenu monografiju.

Nina ČALOPEK
Zagreb
ninacalopek@yahoo.co.uk

Ennio Stipčević: *Ivan Lukačić*, MIC Koncertne direkcije Zagreb, Zagreb 2007, 155 str., ISBN 978-953-7129-25-5

Nova serija dvojezičnih monografija, koju je pokrenuo izdavački tim Muzičkog informativnog centra Koncertne direkcije Zagreb, od prošle je godine bogatija za još jednu studiju posvećenu životnom i stvaralačkom *curriculumu* hrvatskoga baroknog skladatelja, franjevca Ivana Lukačića (oko 1585.-1648).

Cilj je ovoga dvojezičnog (hrvatskog i engleskog) izdanja (urednica Jelena Vuković) bio, kako u uvodnoj riječi autora knjige stoji, pružiti »nove mogućnosti recepcije Lukačićeve umjetnosti na svjetskoj glazbenoj sceni« (str. 6).

Dvojezična monografija, čiji engleski prijevod potpisuje Graham McMaster, opremljena je i zanimljivim prilogom — DVD-jem sa zapisom dokumentarnog filma »U potrazi za Lukačićem« nastalog prema scenariju Ennia Stipčevića i Ivana Vidića, u režiji Davora Šarića. Izdavač DVD-a je Glazbena škola Ivana Lukačića iz Šibenika, 2000. godine.

S obzirom na način na koji autor oblikuje ovu studiju, ona je konceptijski drugačija od njegovih prethodnih znanstvenih studija posvećenih životopisu i analizi opusa Ivana Lukačića, primjerice od Stipčevićeve studije *Musica incognita: Ivan Lukačić i njegovo doba*, Šibenik, Gradska knjižnica »Juraj Šizgorić«, 1998.

Naime, monografija je lišena podnožnih bilješki (Fussnota). Cijela priča o životnom i stvaralačkom putu Ivana Lukačića, upotpunjena kontekstualnim diskursima o vremenu u kojem se pojedine epizode njegova života i rada odvijaju, ispričana je u formi komunikativnog teksta obogaćenog ilustracijama.

Autor je monografiju podijelio u četiri kapitalna poglavlja: 1. Knjiga vremena, 2. Curriculum vitae, 3. Sacrae cantiones, 4. Vrijeme knjige. Sve završava popisom literature, isključivo ograničene na problematiku Lukačićeva opusa te kazalom imena.

Prvo poglavlje, *Knjiga vremena*, svojevrsni je kontekstualni uvod u vrijeme u kojem je Lukačić živio, posvećen orisu najvažnijih povijesnih prilika koje su zadesile Europu s kraja 16. i početka 17. stoljeća, ali i osvrtu na tada aktualno stanje povijesno-političkih prilika koje se odigravaju na hrvatskim prostorima. U taj je kontekst autor upleo i koncizni osvrt na sudbine drugih hrvatskih baroknih skladatelja »emigranata« (str. 12): Vinka Jelića, Damjana Nembrija, Francesca i Gabriela Usper Sponge. Poseban je izvod Ennio Stipčević posvetio predpovijesti hrvatskoga glazbenog tiskarstva tijekom prvih desetljeća 16. stoljeća (str. 18) i uvjetima u kojima hrvatski skladatelji tijekom baroknog razdoblja objavljuju svoje radove, mahom »u tiskarama Venecije, Rima ili Beča« (str. 18).

U ovom prikazu crkvenih i glazbenih prilika u Hrvatskoj u baroknom razdoblju Stipčević nije izostavio ni djelatnosti najvažnijih crkvenih redova (franjevaca, isusovaca i pavlina) na području glazbe, a niti aktivnosti talijanskih skladatelja s hrvatskim adresama: Gabriella Pulitija u Istri i Veronca Tomasa Cecchinija u Splitu i Hvaru, zaokružujući time »ukratko ocrtane osobitosti hrvatskog glazbenog baroka« (str. 32).

Poglavlje naslovljeno *Curriculum vitae*, zapravo je prikaz svih do danas poznatih pojedinosti o životu Ivana Lukačića, koje kronološkim redom prate njegov životni put od krštenja u rodnom Šibeniku, ulaska u red franjevaca konventualaca u šibenskom Samostanu sv. Frane, odlaska u Italiju na studij, poglavito boravka u Rimu, do povratka u Hrvatsku 1618. Poseban je dio prikaza posvećen vremenu njegova gvardijanata u Samostanu sv. Frane na Obali u Splitu, gdje je boravio do smrti 20. rujna 1648.

Sveukupno istraživanje njegova životnog puta autor je ispisao na temelju arhivskih dokumenata iz talijanskih i hrvatskih arhiva, od kojih su mnogi priloženi u obliku faksimila. Tako je na str. 35 tiskan faksimil iz šibenskog Župnog arhiva sa zapisom krštenja Ivana Lukačića, a na str. 63 faksimil Knjige prihoda i rashoda, za koji će znatizeljni istraživači starih rukopisa zasigurno žaliti što su otisnuti u relativno nečitkom obliku male rezolucije, koja omogućuje samo iščitavanje autorovih transliteracija ovog dokumenta, ali ne i samostalnu konzultaciju izvornih zapisa. Nadalje, autor je u ovom poglavlju u nekim aspektima bitno proširio svoje dosadašnje znanstvene prinose koji prethode Lukačićevu životopisu, primjerice uputom na recentne, još neobjavljene dokumente »o imenima glazbenika u procesijama šibenskih bratovština iz 16. stoljeća, pohranjenih u Archivio di Stato u Veneciji« (str. 40).

Treće poglavlje knjige, *Sacrae cantiones*, u potpunosti je posvećeno muzikološkoj valorizaciji, te povijesno-glazbenoj analizi Lukačićevih moteta iz njegove istoimene zbirke duhovnih koncerata, tiskane u pet zasebnih svezaka u Veneciji 1620. godine u tiskari Alessandra Gardana. Determiniravši ovu zbirku moteta kao »tipičnu onodobnu raccolta« (str. 84), Ennio Stipčević daje suvremeni osvrt na unutrašnju strukturu zbirke, formu pojedinih moteta, analizira podrijetlo tekstovnih predložaka svih 27 moteta, temeljito proučava uzajamne odnose teksta i glazbe u najreprezentativnijima od njih, odnos modalnosti i tonalitetnosti, s posebnim osvrtom na Lukačićeve skladateljske postupke i stilske varijante pojedinih skladbi, a sve u cilju argumentiranog znanstvenog pristupa temi onoga što naziva skladateljevom »inventio« (str. 96). Upravo tu »inventio« Stipčević smješta u europski kontekst, navodeći srodnost stilskih odrednica Lukačićevih moteta s »venecijanskom školom, osobito s crkvenom glazbom Claudija Monteverdija i Alessandra Grandija« (str. 110). Kraj je ovog poglavlja posvećen *receptiji* Lukačićeve glazbe na sjevernoeuropskim prostorima, i to na temelju prisutnosti pojedinih moteta u antologijskim zbirkama Johanna Reiningera i Johanna Donfrida. Autor valorizira ovu činjenicu kao čvrst dokaz Lukačićeva europskog ugleda (str. 116).

Završno poglavlje knjige, *Vrijeme knjige*, posvećeno je »sudbini zbirke *Sacrae cantiones*« (str. 124). Riječ je zapravo o historiografskom muzikološkom prikazu kronologije istraživanja životne i stvaralačke putanje Ivana Lukačića počam od kraja 19. stoljeća do današnjeg dana, s poglavitim osvrtom na povijest istraživanja i muzikoloških tekstova posvećenih njegovoj zbirci *Sacrae cantiones*. U tom je pregledu istraživanja autor posebnu pažnju posvetio jamačno najzaslužnijem tragatelju za osobitostima Lukačićeva skladanja u prvim desetljećima 20. stoljeća, muzikologu Draganu Plamencu (1895.-1983.), i njegovim najvažnijim radovima i notnim izdanjima o temi Lukačić, ali i doprinosima Lovre Županovića i Josipa Andreisa proučavanju ove tematike.

I na koncu, kao svojevrsni povratak svojim istraživanjima, autor nas uvodi u malu, gotovo detektivsku priču o misterioznom nestanku jedinog originala Lukačićeve zbirke moteta iz 1620., koja je bila pohranjena u Pruskoj državnoj

knjižnici u Berlinu i dospjela potom u Kraków u Jagiellońsku biblioteku tijekom Drugoga svjetskog rata. U ovu je malu detektivsku priču autor upleo »Ich-formu« i svoj vlastiti prikaz znanstvene sudbine i fortune koja ga je pratila u godini 1983. Upravo u godini Plamenčeve smrti, Enniju Stipčeviću se dogodila sretna okolnost dobitka mikrofilma originalnog prvotiska zbirke *Sacrae cantiones* Ivana Lukačića. Time je četrdeset godina duga povijest traganja za izgubljenim izvornikom ove zbirke konačno dobila svoj sretan epilog. Zahvaljujući nabavci tog mikrofilma Stipčević je objavio u Padovi 1986. kritičko izdanje svekolike Lukačićeve zbirke u seriji *Corpus Musicum franciscanum*, a potom i reprint izdanje ovog izvora tiskano u Zagrebu 1998.

Knjiga završava izborom literature koja se tiče isključivo životnog i skladateljskog opusa Ivana Lukačića.

Edicija poput ove, lišena usko specijalizirane znanstveno muzikološkijske forme s obligatnim *Fussnotama*, svojim stilom — pitkim, komunikativnim, narativnim tekstom, obogaćenim zanimljivim proširenim legendama koje svaki pojedini faksimil donosi, zasigurno će imati svoju recepciju, ne samo među muzikolozima koji se bave ovim razdobljem povijesti glazbe, nego, još više, u širem čitateljskom krugu glazbenika, teoretičara glazbe i povjesničara, kojima će svojevrsne horizonte recepcije proširiti činjenica da je cjelokupno izdanje dostupno u simultanoj engleskoj inačici izvornog autorova teksta.

Upravo je često nemogućnost komunikacije šireg kruga europskih sudionika u općoj raspravi o problematici hrvatske povijesti glazbe (glede ograničene recepcije hrvatskog jezika u europskom muzikološkom okružju) čest prigovor nama, hrvatskim muzikolozima, od strane stranih kolega, koji vrijedne studije hrvatskih muzikologa i njihove najnovije spoznaje o bitnim aspektima hrvatske povijesti glazbe mogu tek posredno i fragmentarno čitati iz kratkih sažetaka hrvatskih znanstvenih muzikoloških studija. Nužnost dvojezičnog pristupa hrvatskim muzikološkim tekstovima, poglavito kad je o monografijama pojedinih skladatelja riječ, očito su prepoznali članovi izdavačkog tima Muzičkog informativnog centra Koncertne direkcije Zagreb, pridonoseći time, kako u uvodu ove studije i stoji, recepciji hrvatske glazbene kulture u svjetskim kontekstima.

Hana BREKO KUSTURA
Zagreb
brekoh@hazu.hr

CD: *Music of Božidar Kunc*. Ivana Kunc, sopran i Daniel Ragone, glasovir, Naklada pjevačice, New York 2007.

Rijedak, uspio primjer stvaralačke sinergije je nedavno objavljeni nosač zvuka američke sopranistice Ivane Kunc.

Kći hrvatskog skladatelja i pijanista Božidara Kunca (1903.—1964.), na ovome je nosaču zvuka predstavila reprezentativni isječak njegove vokalne lirike, i to pretežito one koja je nastala za njegova boravka u Sjedinjenim Američkim Državama, dakle nakon 1951. U tom drugom razdoblju njegova života i stvaranja prevladavaju solo pjesme na engleske tekstove, a njih na ovome CD-u ima 16, dok su od onih koje su nastale u Zagrebu prisutne tri.

Ovaj presjek otvara popijevka *She* bez naznake autora teksta i opusa, datirana s prosincem 1957., a posvećena sestri Zinki, i vokaliza *Notturmo* op. 45, nastala u Zagrebu 1944. Slijede tri pjesme s engleskim tekstom (*Three Songs with English Text* op. 52) na riječi Williama Wordswortha, Rodneya Blakea i Henryja Longfellowa, skladane 1952.

Predložak kasnog ciklusa od *Pet popijevaka za glas i klavir* op. 75 (bez posebnog naslova) iz 1962. i 1963. introspektivna je poezija skladateljve supruge De Elde Kunc. Stihovi su Kunca povelj prema jednom od vrhunaca njegova vokalnog izraza, ujedno i posljednjem opusu njegove vokalne lirike (izuzev triju *Vokaliza bez teksta* op. 74 iz prosinca 1963. i veljače 1964.).

Slijed popijevaka prekida kratki glasovirski intermezzo, skladba *For Ivana Joy*, božićni dar za malu Ivanu (1962.).

Vrhunac ovoga nosača zvuka je ciklus od sedam solo pjesama obuhvaćenih naslovom *De Elda's Love Songs* op. 72 iz 1961. Izbor istančane ljubavne poezije De Elde Kunc ima autobiografsku konotaciju i veliča kasnu sretnu ljubav i brak sklopljen 2. XI. iste godine.

Dvije popijevke iz zagrebačkog razdoblja — *Strepnja* i *Čežnja* — skladane na tekstove Desanke Maksimović, s uspjehom je često pjevala slavna Božidarova sestra, primadona Metropolitan Opere Zinka Kunc.

U glazbenom pogledu ovdje predstavljene popijevke potječu iz Kuncova zrelog stvaralačkog razdoblja, kada gradi istančane odnose tona i riječi i neraskidivi sklop vokalnosti i instrumentalnog zvuka. Proširena tonalitetnost otvorila je skladatelju ujedno sve mogućnosti harmonijskih napetosti u gustom pijanističkom slogu s njegovim raskošnim koloritom.

Ivana Kunc — koja se zajedno s majkom De Eldom posvetila čuvanju i promociji očeve umjetničke ostavštine — odlično je školovana pjevačica lijepa i izjednačena glasa, koji je podjednako uvjerljiv u širokoj kantileni kao i u dikciji recitativnih odsječaka. Njezina inteligentna i izražajna interpretacija izabranog repertoara imala je sigurnu podršku u tumaču složenog glasovirskog parta Danielu Ragoneu.

Na ovome je nosaču zvuka dakle okupljena umjetnost Božidara Kunca, njegove supruge pjesnikinje i kćeri interpretkinje, a prisutna je i diskretna sjena »tete Zinke«, koja je povremeno i sama izvodila Kuncove popijevke, i kojoj su neke i posvećene; na nju uostalom duhovito aludira i četvrta solo pjesma iz opusa 75 — *Zinka's Flower*.

Tako ljepota glazbe i uvjerljivost interpretacije osiguravaju ovome nosaču zvuka posebno mjesto u promicanju umjetnosti Božidara Kunca.

Koraljka KOS
Zagreb

